

CÂY TRE VIỆT NAM

Thép Mới

Ngày soạn	Ngày dạy	Tiết	Sĩ số	Ghi chú

A. MỤC TIÊU CẦN ĐẠT: Sau khi học xong bài học này, học sinh sẽ có được:**1. Kiến thức:**

- Học sinh hiểu và cảm nhận được giá trị nhiều mặt của cây tre và sự gắn bó giữa cây tre với cuộc sống của dân tộc Việt Nam. Cây tre trở thành một biểu tượng của Việt Nam.
- Nắm được những đặc điểm nghệ thuật của bài ký giàu chi tiết và hình ảnh kết hợp miêu tả và biểu luận, lời văn giàu nhịp điệu.

2. Kỹ năng:

- Đọc diễn cảm và sáng tạo bài văn xuôi giàu chất thơ bằng sự chuyển dịch giọng đọc phù hợp.
- Đọc – hiểu văn bản kí hiện đại có yếu tố miêu tả, biểu cảm.
- Nhận diện và bước đầu phân tích được tác dụng của phép so sánh, nhân hóa, ẩn dụ

3. Thái độ:

Từ hình tượng cây tre, học sinh cảm nhận được nét đẹp của con người Việt Nam, quê hương đất nước Việt Nam. Qua đó, bồi dưỡng cho học sinh tình yêu con người Việt Nam, quê hương đất nước, bồi dưỡng lòng tự hào dân tộc...

- Thông qua hình tượng cây tre, học sinh xác định được trách nhiệm của cá nhân: phát huy truyền thống của dân tộc.

B. CHUẨN BỊ

- Giáo viên: Soạn giáo án, đọc – nghiên cứu tư liệu. Tranh: một số sản phẩm của tre trong tương lai; chân dung nhà văn Thép Mới; Tài liệu HD thực hiện chuẩn KT-KN môn ngữ văn/ THCS.

- HS: Soạn bài theo yêu cầu của giáo viên

C. TIẾN TRÌNH LÊN LỚP

1. Ổn định tổ chức: Kiểm tra sĩ số

2. Kiểm tra bài cũ: Hình thức: Trắc nghiệm

Câu 1. Chọn từ điền vào chỗ trống để thấy được quang cảnh Cô Tô sau cơn bão:

Bầu trời Cô Tô: trong trẻo, sáng sủa.

Cây trên núi đảo: xanh mượt.

Nước biển: lại lam biếc đậm đà.

Cát : vàng giòn hơn

GV: giảng bình thêm.

Câu 2. Cảnh mặt trời mọc trên biển đảo Cô Tô là một bức tranh như thế nào?

- A. Duyên dáng và mềm mại
- B. Rực rỡ và trắng lệt
- C. Dịu dàng và bình lặng
- D. Hùng vĩ và hoang sơ.

GV: Xin chúc mừng em. Một câu trả lời chính xác. Cảnh mặt trời mọc trên biển

3. Bài mới: Ở bài học trước, các em đã cùng nhà văn Nguyễn Tuân ra đảo Cô Tô rình xem mặt trời lên, ngắm thiên nhiên kì thú, tinh khôi, rực rỡ và trắng lệt. Hôm nay cô và các em sẽ cùng hành hương về thăm làng quê Việt Nam, ở đó ta sẽ được ngắm nhìn một màu xanh bạt ngàn của tre trúc, tre bát ngát các vùng quê ôm làng ôm xóm, tre vươn cao ngạo nghễ, thủy chung với đất, với người. Tại sao trong suốt chiều dài lịch sử, từ thuở khai hoang mở đất dựng nước, tre là bạn đồng hành và trở thành biểu tượng cho dân tộc Việt Nam quật cường ? Tiết học ngày hôm nay cô trò chúng ta sẽ đi tìm lời giải đáp cho câu hỏi thú vị ấy. Các em cùng mở sách vở, chúng ta đến với tiết 109: Cây tre Việt Nam của nhà văn Thép Mới.

Hoạt động của thầy và trò	Nội dung cần đạt
<p>Hoạt động 1: Hướng dẫn học sinh đọc và tìm hiểu chung văn bản.</p>	<p>I. ĐỌC - TÌM HIỂU CHUNG VĂN BẢN</p>
<p>? Nêu những hiểu biết của em về cuộc đời và sự nghiệp của nhà văn Thép Mới ?</p> <p>Nét văn chương tươi tắn và đậm đà trong trang viết của một nhà báo kì cựu đã đưa Thép Mới đến với làng Văn. Văn của ông có sự kết hợp tự nhiên giữa chất chính luận sắc sảo với cảm hứng ngợi ca vẻ đẹp và sức sống mãnh liệt của thiên nhiên và con người Việt Nam.</p> <p>Nhà văn từng là Phó tổng biên tập báo Nhân dân; Ủy viên Ban chấp hành Hội nhà văn Việt Nam khóa II, III.</p>	<p>1. Tác giả: Thép Mới</p> <p>Nhà báo kì cựu, nhà văn viết nhiều bút kí, thuyết minh phim.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tác phẩm chính: <ul style="list-style-type: none"> - Thuyết minh phim: Cây tre Việt Nam, Đường về Tổ Quốc, Nguyễn Ái Quốc đến với Lê-nin. - Các tập bút kí: Hiên ngang Cu –ba; Điện Biên Phủ, một danh từ Việt Nam; Trường Sơn hùng tráng, Lý Tự Trọng, Hữu nghị.
<p>GV: Chiếu chân dung Thép Mới và dẫn chuyện.</p>	

<ul style="list-style-type: none"> • GV giảng thêm: <p>Năm 1954, “9 năm làm một Điện Biên/ Nên vành hoa đỏ, nên thiên sử vàng” đã kết thúc 100 năm đô hộ của Pháp. Khâm phục trước tinh thần quả cảm của dân tộc VN, các nhà điện ảnh Ba Lan đã phối hợp với các nhà điện ảnh VN sản xuất bộ phim về con người VN trong chiến đấu.</p> <p>Trong bộ phim đó, họ đã lấy hình ảnh cây tre là biểu tượng cho khí phách và phẩm chất của người Việt Nam</p> <p>“Cây tre Việt Nam” là lời bình, lời thuyết minh cho bộ phim cùng tên của các nhà điện ảnh Ba Lan; là tùy bút tiêu biểu cho văn phong bình luận của Thép Mới, đồng thời ghi dấu một trong số những tác phẩm thành công sớm của văn học cách mạng.</p> <p>Thông qua hình ảnh cây tre (tượng trưng cho đất nước và con người Việt Nam), bộ phim ca ngợi cuộc kháng chiến chống thực dân pháp của dân tộc ta.</p>	<p>2. Tác phẩm</p> <p>Xuất xứ: “Cây tre Việt Nam” là lời bình cho bộ phim cùng tên của các nhà điện ảnh Ba Lan.</p> <p>Thông qua hình ảnh cây tre, bộ phim ca ngợi cuộc kháng chiến chống thực dân pháp của dân tộc ta.</p>
<p>GV hướng dẫn cách đọc văn bản:</p> <p>Hướng dẫn đọc: Đây là bài văn xuôi chính luận trữ tình, khi đọc cần chú ý giọng điệu: Khi trầm lắng, lúc suy tư, lúc ngọt ngào da diết; khi khản trương sôi nổi; lúc lại thủ thủ nhẹ nhàng. Phần cuối đọc chậm, khỏe ấm áp và tha thiết.</p> <p>(nhấn: điệp từ, điệp ngữ, đồng vị ngữ)</p> <p>GV đọc mẫu → HS đọc → GV nhận xét</p> <p>Chú thích. GV giới thiệu và phân biệt: tre, nứa, mai, vầu.</p> <p>HS: Từ: “Tầm vông” (chú thích 10)</p> <p>Từ: Một thế kỷ “văn minh”, “khai hóa” (chú thích 4)</p> <p>? VB được viết theo thể loại nào? Em đã học những VB nào cùng thể loại?</p> <p>GV: Dế Mèn phiêu lưu kí, kí Cô Tô</p> <p>? Bài văn là lời thuyết minh cho bộ phim, vậy PTBD chính là gì? Ngoài Thuyết minh ra, văn bản còn đan xen yếu tố nào nữa ?</p>	<p>a/ Đọc – chú thích</p> <p>Chú thích: tre, nứa, mai, vầu</p> <p>c/ Thể loại: bút kí.</p> <p>d/ PTBD chính: thuyết minh.</p>
<p>? Văn bản có thể chia làm mấy đoạn? Nội dung từng đoạn ?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Đoạn 1: Từ đầu →”chí khí như người”: cây tre có mặt ở khắp mọi nơi trên đất nước và có những phẩm chất rất đáng quý - Đoạn 2: “Nhà thơ có lần ca ngợi ...chung thủy”: tre gắn bó với con người trong cuộc sống hằng ngày và trong lao động. - Đoạn 3: “Như tre mọc thẳng ...Tre anh hùng chiến đấu”: tre sát cánh với con người trong cuộc sống chiến đấu bảo vệ quê hương, đất nước. - Đoạn 4: “Nhạc của trúc →hết” tre vẫn là người bạn đồng hành của dân tộc ta trong hiện tại và trong tương lai. 	<p>e/ Bố cục: 4 đoạn</p> <ul style="list-style-type: none"> - Giới thiệu chung về cây tre - Cây tre trong đời sống sinh hoạt - Cây tre trong chiến đấu - Cây tre trong hiện tại và tương lai

<p>HD 2: Hướng dẫn HS tìm hiểu chi tiết văn bản</p>	<p>II. ĐỌC - TÌM HIỂU CHI TIẾT VĂN BẢN</p>
<p>GV: Đọc đoạn “Tre, nứa, trúc, mai, vầu...chí khí như người ”</p> <p><i>? Ngay trong đoạn đầu tiên của văn bản, cây tre được giới thiệu như thế nào? (Mối quan hệ giữa cây tre với nhân dân Việt Nam và đất nước Việt Nam như thế nào?)</i></p> <p><i>? Dựa vào căn cứ nào để có thể nhận xét: “tre là người bạn thân của nhân dân Việt Nam”?</i></p> <p><i>? Tác giả đã cảm nhận vẻ đẹp của cây tre ở 2 biểu hiện cụ thể: Hình dáng và phẩm chất. Tìm cho cô các từ ngữ miêu tả vẻ đẹp đó?</i></p> <p><i>? Chú ý vào những từ gạch chân, em có nhận xét gì về cách dùng từ của tác giả trong các lời văn trên?</i></p> <p><i>? Qua việc dùng những tính từ để tả vẻ đẹp của tre, lời văn có gợi cho con liên tưởng tới đức tính gì của người VN không?</i></p> <p><i>? Cây tre là biểu tượng, là tượng trưng cao quý cho con người Việt Nam. Vậy BPNT nào được sử dụng ở đây?</i></p> <p><i>? Với việc dùng rất nhiều từ láy, và phép ẩn dụ, con nhận thấy nhà văn muốn gửi gắm, muốn ca ngợi điều gì sau vẻ đẹp của tre?</i></p> <p>HS: Mượn vẻ đẹp của tre, đề ca ngợi khí</p>	<p>1. Giới thiệu chung về cây tre</p> <p><i>* Là bạn thân của nhân dân VN</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - có mặt mọi nơi (Suốt từ Mực Nam Quan đến Mũi Cà Mau, trên khắp dải đất hình chữ S này “đâu đâu ta cũng có nứa tre làm bạn”) - là hình ảnh của làng quê... (Cùng với cây đa, bến nước, sân đình, một hình ảnh quen thuộc, thân thương của làng Việt cổ truyền, thì những bụi tre làng từ hàng ngàn năm đã có sự cộng sinh, cộng cảm đối với người Việt: Tre xanh, xanh tự bao giờ/ Chuyện ngày xưa đã có bờ tre xanh) <p><i>* Vẻ đẹp:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mầm non mọc <u>thẳng</u>, - Dáng vươn <u>mộc mạc</u>, - Màu tươi <u>nhũn nhặn</u> - <u>Cứng cáp, dẻo dai, vững chắc</u> - <u>Thanh cao, giản dị, chí khí</u> <p><i>* Nghệ thuật: sử dụng nhiều tính từ, nhân hoá, ẩn dụ</i></p>

phách của người dân VN.	
GV: Giảng bình.	
? Theo dõi VB, các em thấy cây tre gắn với con người và dân tộc VN trên những phương diện nào ?	2. Sự gắn bó của cây tre
<p><i>? Trong đời sống lao động (làm ăn), tre gắn bó với con người như thế nào, giúp con người những gì?</i></p> <p><i>? Câu văn xuôi “Cối xay tre, nặng nề quay, từ nghìn đời nay, xay nắm thóc” có cấu trúc đặc biệt như thế nào?</i></p> <p>ĐH:</p> <p><i>? BPNT nào được tác giả sử dụng ở đây?</i></p> <p><i>? Cây tre có mặt ở khắp đất nước Việt Nam và hóa thân vào trăm ngàn vật dụng. Kể tên những vật dụng bằng tre quen thuộc đối với người nông dân?</i></p>	<p><i>a. Trong đời sống lao động – sinh hoạt</i></p> <p>* Lao động: Giúp người làm ăn, và lao động sản xuất</p> <p>+ dựng nhà, dựng cửa, vỡ ruộng khai hoang... “cối xay tre nặng nề quay...”</p> <p>+ giúp người trăm nghìn công việc khác nhau</p> <p>→ là cánh tay của người nông dân</p> <p>* NT: nhân hoá (tre giúp người, tre dựng nhà...), so sánh giàu hình ảnh (tre là cánh tay); hình ảnh đối xứng</p>
GV: Chốt, bình, dẫn chuyện.	
? Và từ màu xanh thân thương ấy cây tre đã mang đến niềm vui gì cho con người chúng ta (trẻ em, cho người già, cho thanh niên)?	<p>- Niềm vui:</p> <p>trẻ em đánh chắt, đánh chuyền thanh niên với mỗi tình quê</p> <p>tuổi già với chiếc điều cày</p>
GV: Chốt, bình, dẫn chuyện.	
? Không chỉ có vậy, cây tre còn gắn bó những lúc ta buồn. Đó là nỗi buồn gì?	- Nỗi buồn:

<p>Tre còn có mặt bên ta lúc buồn: khi sinh ly tử biệt thì tre cũng một lần nữa ở bên ta, che chở, nâng đỡ và an ủi, Khi ta trở về với cát bụi thì giường tre lại là nơi chúng ta nằm xuống, tre lại một lần nữa ôm ta, ru ta vào giấc ngủ vĩnh hằng. Đúng như Thép Mới nói: “tre với mình, sống có nhau, chết có nhau, chung thủy”</p> <p><i>? Biện pháp nghệ thuật nổi bật nào được sử dụng để nói về cây tre và sự gắn bó của tre với con người?</i></p> <p><i>? Qua đó thấy được tình cảm giữa tre với người như thế nào?</i></p>	<p>Chết, nằm trên giường tre</p> <p>→ NT: nhân hoá, hình ảnh giàu cảm xúc.</p> <p>=> Gắn bó với con người trong sự vất vả nhọc nhằn, trong niềm vui, nỗi buồn, cùng chia ngọt sẻ bùi.</p>
<p><u>Chuyển:</u></p>	
<p><i>? Trong chiến đấu, tre đã giúp con người những gì? Tre đã giúp con người tham gia trong cuộc kháng chiến như thế nào?</i></p> <p>GV: Chốt, bình, dẫn chuyển.</p> <p><i>? Theo dõi đoạn văn, cho cô biết BPNT nào được sử dụng ở đây?</i></p> <p><i>? Cây tre đã gắn bó với bao thăng trầm của lịch sử nước nhà. “...Đất nước lớn lên khi dân mình biết trồng tre và đánh giặc...”. Hình ảnh cây tre khiến em nhớ những chiến công nào trong lịch sử?</i></p>	<p>b. Trong chiến đấu: “Tre là đồng chí chiến đấu của ta”.</p> <p>+ Là vũ khí thô sơ, hiệu quả</p> <p>+ Bảo vệ làng xóm quê hương.</p> <p>* Nghệ thuật: nhân hoá, điệp từ, điệp ngữ, nhịp nhanh, mạnh.</p> <p>→ Tre là người bạn đồng hành của con người trong những cuộc trường chinh gian khổ.</p>
<p>GV: Chốt, bình, dẫn chuyển.</p>	
<p><u>Chuyển</u> : Trong xu thế hiện đại đang dần lấn lướt giá trị truyền thống. Vậy liệu rằng rong tương lai cây tre còn có ý nghĩa và vị trí cao trong lòng nhân dân nữa hay không ? Chúng ta cùng tìm hiểu phần c. Tre gắn bó trong tương lai</p> <p>Ta hãy cùng đặt ra 1 vấn đề : sắt thép có thể thay thế những ngôi nhà tre. <i>Sự thay thế này có làm mất đi vị trí của cây tre hay không ?</i></p> <p><i>? Vị trí, vai trò của cây tre trong tương lai đã được dự đoán như thế nào?</i></p> <p><i>? “nhớ hôm nào nồm nam cơn gió thổi.. khúc nhạc đồng quê...” Theo em, khúc nhạc đồng quê</i></p>	<p>c. Tre gắn bó trong tương lai</p> <p>- Khẳng định vai trò của tre trong tương lai.</p> <p>- Người bạn đồng hành của con người trên con đường phát triển. : Tre già măng mọc</p> <p>NT : Thành ngữ, lời văn giàu cảm xúc, hình ảnh liên tưởng phong phú.</p>

<p><i>là khúc nhạc nào</i></p>	<p>→ Tre là tượng trưng cao quý của dân tộc VN.</p>
<p>GV giảng bình :</p>	
<p>HD 3 : Hướng dẫn HS tổng kết về ND và NT</p>	<p>III. TỔNG KẾT : SƠ ĐỒ (GRAP)</p>
	<p>1. Nghệ thuật 2. Nội dung → Ghi nhớ : SGK</p>
<p>HD 4 : Hướng dẫn HS Luyện tập</p> <p>Bài tập trắc nghiệm :</p> <p>Câu 1. Văn bản Cây tre Việt Nam thuộc thể loại gì ?</p> <p>A. Thơ ; B. Truyện ngắn ; C. Kí ; D. Tiểu thuyết.</p> <p>Câu 2. Để nêu những phẩm chất của cây tre, tác giả đã sử dụng chủ yếu biện pháp tu từ gì ?</p> <p>A. So sánh ; B. Ẩn dụ ; C. Nhân hóa ; D. Hoán dụ.</p> <p>Câu 3. <i>Thành đồng Tổ Quốc</i> là danh hiệu chỉ miền đất nào ?</p> <p>A. Bắc Bộ ; B. Trung Bộ ; C. Nam Bộ ; D. Tây Nguyên.</p>	<p>IV. LUYỆN TẬP</p> <p>Tìm một số câu tục ngữ, ca dao, câu thơ nói về cây tre.</p>

Qua đoạn phim vừa rồi, các em có thể thấy

Tre là bạn đồng hành thủy chung, can đảm của người Việt từ thuở xa xưa. Tre nghìn đời bao bọc, chở che cho sinh tồn của người. Tre hóa thân thành thế giới văn

hóa tre trúc quây quần thân thiết với đời người, in hình in bóng đậm đà vào văn hóa, thi ca, nhạc họa, vào sâu xa tâm thức con người Việt Nam.

Sau Thép Mới, năm 1973, nhà thơ Nguyễn Duy cũng là người có được thành công rực rỡ với bài thơ *Tre Việt Nam*: Tre xanh/ Xanh tự bao giờ?! Chuyện ngày xưa... đã có bờ tre xanh... Có lẽ, cả hai tác giả này đều là người được giao sứ mệnh cất lên tiếng nói của cây tre như một biểu tượng hồn cốt của dân tộc Việt, con người Việt. Bởi cả hai tác giả đều nghiệm ra sức ẩn chứa tiềm tàng những giá trị Việt Nam từ ngay hình ảnh thân thuộc ấy.

VỀ NHÀ

- Học bài
- Soạn bài